

ЖУРНАЛИСТИКА жана PR / ЖУРНАЛИСТИКА и PR / JOURNALISM and PR
УДК

ЖАРАНДЫК ЖУРНАЛИСТИКАНЫ ТҮШҮНҮҮ: КОНЦЕПТУАЛДЫК НЕГИЗ

Камалидинова Арууке Санжаровна

магистрант, Трабзон университети, Турция, kamalovaaruuke70@gmail.com

Аннотация

Жарандык журналистика профессионалдык репортаж менен аудиториянын катышуусунун ортосундагы салттуу чектерди кайра калыптандыруу менен заманбап медиа системаларында маанилүү феномен катары пайда болду. Бул макала жарандык журналистиканы теориялык жактан изилдеп, анын аныктамаларын, концептуалдык негиздерин жана медиа жана коммуникация изилдөөлөрүндөгү ордун карайт. Катышуучу маданият, тармактык коммуникация жана альтернативдүү медиа теориясы сыяктуу негизги перспективаларга таянуу менен, талкуу жарандык журналистиканын авторитет, ишенимдүүлүк жана дарбазаны кайтаруу боюнча калыптанган түшүнүктөрүн кантип талашып жатканын баса белгилейт. Ошол эле учурда, санариптик чөйрөдө этика, текшерүү жана туруктуулукка байланыштуу критикалык суроолорду жаратат. Эмпирикалык учурларга көңүл бурбастан, бул изилдөө жарандык журналистиканын концептуалдык чөйрөсүн жана анын медиа трансформацияларын түшүнүү үчүн кесепеттерин тактоого багытталган. Талдоо анын демократиялаштыруучу күч жана өнүгүп жаткан медиа ландшафтындагы үзгүлтүккө учуроонун булагы катары кош ролун баса белгилейт.

Ачкыч сөздөр: жарандык журналистика, массалык маалымат каражаттары, коммуникация теориясы, санарип коммуникация

Шилтеме үчүн: Камалидинова А.С. (2025). Жарандык журналистиканы түшүнүү: концептуалдык негиз. *Евразия изилдөөлөрү ачык журналы*, 1(1), бб. 47-62. DOI: 10.65469/eijournal.2025.1.7

Киришүү: жарандык журналистика түшүнүгү

Жарандык журналистика – бул профессионал эмес адамдар тарабынан массалык маалымат каражаттарына материалдарды даярдоого берилген ысым жана кесипкөй эмес бирок активдүү адамдардын медиа процесстерине аралашуусу болуп саналат. Жарандык журналисттер негизги кирешелерин башка булактардан болгондой эле журналистикалык ишмердүүлүгүнөн да алышы мүмкүн. Тарыхтан буга АКШдагы мектеп гезиттерин көрсөтүүгө болот. Бирок, буга чейин жарандык журналисттер кесипкөйлөр менен жарышкан эмес. Абал жарандар үчүн жеткиликтүү онлайн платформалар пайда болгондон (интернет, санарип фото жана видео камералар) баштап өзгөрдү десе болот. Бүгүнкү күндө жарандык журналисттер бардык жерде бар. Блогерлер, социалдык тармактардагы посттор, X (Twitter) аркылуу бөлүшүлгөн сүрөт-видеолор, ар кандай подкаст уктурууларын уюштурган жарандар буга мисал боло алат (Торгашев, 2010).

Жарандык журналистика – жарандардын коомдук турмушка, алардын маалымат алуу укугуна, талкууга катышууга жана коомдук пикирди калыптандырууга багытталган журналистикадагы багыт. Жарандык журналистика коомдук маселелерди көтөрүп, жарандык коом үчүн маанилүү болгон маселелерге көңүл буруп, эркин пикир алмашуу мейкиндигин түзүүгө умтулат.

Жарандык журналистика коом үчүн маанилүү болгон кээ бир маселелерди көтөрүп, ал маселелерди чечүү жолдорун табуу үчүн аракет жасайт. Алар жаңылыктарга таасир этүү мүмкүнчүлүгүнө ээ жана аудиторияны, жарандарды жарандык чөйрөдө активдүүрөөк болуусуна багыттоо менен күч-аракетин бириктирип, орун алган көйгөйлөрдү талкуулоого шарт түзөт (Predmerska, 2019; Walters, 2011: 8). Жалпысынан жарандардын жарандык турмушка катышуу талаптарын ишке ашырууда негизги оюнчулар болуп саналат (Gevorgyan, 2022: 108).

Жарандык журналистика акыркы он жылда популярдуулукка ээ болуп, барган сайын маанилүү болгон жаңылыктарды жасоодо орду бар түшүнүк катары каралып калды. Жаңы маалымат технологияларынын, атап айтканда, интернеттин, социалдык тармактардын жана акылдуу телефондор маалыматты чогултуу, жайылтуу жана бөлүшүү ыкмасына олуттуу өзгөрүүлөрдү алып келди. Жарандык журналистика салттуу медиа түзүмдөрдөн тышкары орун алган маалымат каражаттарынын продуктусу катары бул өзгөрүүлөрдүн бир бөлүгү болууга жетишти (Sienkiewicz, 2014).

Маалыматтар жана визуалдык керектөө биздин бүт жашообузду аныктаган заманда, ар бир көз ирмемде телефондорубузга маалыматтын жаңы толкуну кирет жана компьютерлерибиздин экранына чейин жетет. Бирок биз азыр тынымсыз маалымат майданында кабар агымдын алуучулары гана эмес, жаратуучулары да болуп калдык. Маалыматты ар бир адам каалаган убакта, ар кандай окуялар боюнча тажрыйбасы менен бөлүшүүгө мүмкүндүгү бар. Тактап айтканда колубуздагы смартфондор менен ар бирибиз журналист катары жаңылыктарды кабарлоого, камерага жазылган окуяларды башкаларга бөлүштүрө алабыз.

Жарандык журналистика маалыматтын эркин агымын, ачык-айкындуулукту жана чечимдерди кабыл алуу процесстерине жарандардын катышуусун камсыздоо аркылуу демократияны чыңдоодо жана жарандык коомду өнүктүрүүдө маанилүү ролду ойнойт. Жарандык журналистиканын тарыхы демократиянын, сөз эркиндигинин жана жарандык коомдун идеяларынын өнүгүшү менен тыгыз байланышта. Бул окуяны чагылдырган кээ бир негизги пункттар бар:

1. *Маалыматтык жана айкындуулук:* Жарандык журналистика коомчулукту өлкөдө жана дүйнөдө болуп жаткан окуялар тууралуу ишенимдүү маалымат менен камсыздап, бийликтин иш-аракеттеринин ачык-айкындыгын камсыз кылууга тийиш. Журналисттер өкмөттөрдүн, корпорациялардын жана башка мамлекеттик мекемелердин иш-аракеттерин чагылдырышы керек, ошондо жарандар эмне болуп жатканын толук түшүнүшөт.
2. *Коомдук маселелерди көтөрүү:* Жарандык журналистика коом алдында турган түрдүү социалдык, экономикалык жана саясий маселелерди аныктап, талкууга алып чыгышы

керек. Бул маанилүү темаларга көңүл бурууга жана коомдук диалогду жандандырууга жардам берет.

3. *Жарандардын укуктарын жана эркиндиктерин коргоо*: Жарандык журналистиканын журналисттери укук бузууларга, коррупцияга, зордук-зомбулукка жана башка кыянатчылыкка каршы күрөшүү аркылуу жарандардын укуктарын жана эркиндиктерин коргоп, көзөмөлчү ролду ойнойт.
4. *Ар түрдүү үндөр үчүн аянтчаны камсыз кылуу*: Коомдук диалогдо ар түрдүүлүктү камсыз кылуу үчүн жарандык журналистика ар түрдүү көз караштарды жана пикирлерди, анын ичинде азчылыктарды жана маргиналдуу топторду чагылдырышы керек.
5. *Жоопкерчилик жана жоопкерчиликти камсыздоо*: Жарандык журналисттер мамлекеттик жана башка коомдук мекемелердин иш-аракеттерине көз салып, коррупция, кыянаттык менен пайдалануу жана мыйзам бузуу фактыларын көрсөтүп, күнөөлүүлөрдү жоопкерчиликке тартууга көмөктөшүшү керек.

Жарандык журналистиканын тарыхы

Жарандык журналистикага басым жасоодон мурун, биринчи кезекте анын тарыхын түшүнүү маанилүү. Жарандык журналистика 20-кылымдын аягы жана 21-кылымдын башындагы технологиялык инновациялар түшүнүгү менен бирге пайда болгон, салыштырмалуу жаңы көрүнүш болуп саналат. Чындыгында, жарандык журналистика калыптанышы узакка созулган кесибин катары каралат. 1908-жылы Миссури университетинде дүйнөдөгү биринчи журналистика мектебинин эшиги ачылган, бирок гезиттер кылымдар мурун болгону талашсыз. Чындыгында Кошмо Штаттардын алгачкы колониялык газеталары кирүү менен өлкөгө тийгизген таасиринин астында басма сөз эркиндиги орун алды. Бирок өлкөдө кесипкөй журналисттер жок болсо (журналистика кесибин түзүлө элек болчу), анда Конституциянын түзүүчүлөрү кандай коргоодо болгон? Жоопту жарандык журналисттер – ар кандай тек-жайы барлар, «формалдуу» журналисттик билими жок болгонуна карабастан, журналистиканын агымына кирген адамдардын артынан орун алды. Алгачкы америкалык басма сөз практика жүзүндө, заманбап жарандык журналистиканын пайдубалын түзгөн кошмо штат катары тарыхта калды (Hughe, 2011: 6).

16-апрель 2007-жылы Виргин политехникалык институтунун кампусунда атышуу болгон. Университеттин аспиранты Жамал Альбаргути жаңылыкты өзү кабарлоону чечти. Милиция кызматкерлери ага калкалоону буйруганда, Альбаргути уюлдук телефонун алып чыгып, аткылоону болжол менен бир мүнөткө созулган видеого тартып алган. Ал видеону («Студенттик тартылган видео» катары CNN телеканалына жөнөткөн. Окуянын жүрүшүн Альбаргути тарткан видео атылган октон болжол менен 200 фут алыстыкта болсо да, эң мыкты чагылдырылган ошол күнү болгон окуя катары бааланып калган. Альбаргутинин иш-аракеттери «жарандык журналистика» деген түшүнүктүн эң сонун үлгүсүн катары каралып, бирок журналистика деп окутулбаган адамдар кабарлоо жоопкерчилигин алган учурда пайда болгон жаңылык катары сыпатталган.

Муну “Онлайн жаңылыктарды чогултуу: “Журналистика үчүн изилдөө жана репортаж” китебинде Стивен Куинн жана Стивен Лэмбл расмий аныктама беришкен. Буга ылайык Куинн жана Лэмбл жарандык журналистиканы эки формада карашкан. Биринчи профессионал эмес журналист катары, коомдун өкүлдөрү салттуу медиага жаңылыктарды жиберүү менен жарыяланган мазмунга салым кошушат. Албаргутинин видеосу жарандык журналистканын бул формасына үлгү болду деп эсептешкен (Hughe, 2011: 1). «Жарандык журналистиканын экинчи формасы коомчулуктун мүчөлөрү белгилүү бир максатта блогдорду же коомчулуктун веб-сайттарын же басылмаларга маалымат чыгарганда пайда болот. Башкача айтканда, жарандар журналисттердин ролун алышат» (Quinn and Lample, 2008: 44).

2000-жылы Түштүк Кореянын Сеул шаарында “Ар бир жаран кабарчы” (Every Citizen is a Reporter) деген ураан менен биринчи жаңылык сайты *OhMyNews* негизделген (Quinn and Lample, 2008: 51). Жарандык журналисттер үчүн гана түзүлгөн бул сайт «жаны миң жылдыктын жазында төрөлгөн *OhmyNews* толугу менен 20-кылымдын медиа маданиятын бузат. Биз бирге жаңылыктарды чыгаруу, таратуу жана керектөө ыкмасын өзгөртүүгө аракет кылабыз. Ар бир жаран кабарчы боло алат. Журналист бир гана экзотикалык эмес, журналист ар бир окуяларды байкаган адам катары, аларды сүрөттөйт жана башкалар менен бөлүшөт. Биздин бардык баракчаларыбыз коомдук кабарчыларга арналган. Бизде 10 штаттык жазуучулар, 700гө жакын кабар партизандары жана алты айдан кийин биз *OhmyNews*ти 4000 партизан менен күн сайын комплекстүү онлайн тыгыз иштөөгө аракет кылабыз. *OhmyNews* редакциясы - бул онлайн салон, кеңселер, үйлөр жана батирлер сыяктуу болот. Бул үчүн бизде автоматтык түрдө адамдар дүйнөнүн каалаган жерден макалаларды жайгаштырууга мүмкүндүк берген система” деп белгилеген. *OhmyNews*тун автору жана негиздөөчүсү О Йен Хо баштаган медиа маданиятына жасаган революция майнап берди. Ал манифестте жазгандардын дээрлик бардыгына жетишти. Буга эки фактор шарт түздү десек болот: саясий жана технологиялык (Торгашев, 2010). Түштүк Кореянын президенти Ро Му Хен шайлангандан кийин биринчи болуп *OhMyNews*ке маек берген (Hughe, 2011: 28).

OhMyNews International сайтынын максаты интернетте жарандык журналистикага кайрылуу болот. Вебсайтта мындай деп айтылат: Жарандык журналистикада бардык нерселер үчүн бирдиктүү терезе болгон эмес. ЖМК жана интернет тууралуу сүйлөшүүдөгү ортогу ажырымды, бириктирүүнү биздин позициябызда *OhmyNews* толтурууну көздөйт (Hughe, 2011: 30). Жарандык журналистикада жарандарды каарман катары көрөбүз жана сөз эркиндиги сыяктуу маанилүү темаларды жайылтуунун бир жолу катары, иденттүүлүк жана купуялуулукту сактайбыз (Hughe, 2011: 29). *OhMyNews* сыяктуу веб-сайттар дүйнөгө жана башка маалымат каражаттарына болгон маалыматтарды көрсөтүү үчүн кабарды билдирүүдө баалуу байлык экени талашсыз. Акыркы он жылдын ичинде *OhMyNews* сыяктуу жарандык журналисттик сайттар тез ылдамдыкта пайда болду. Американын мисалында карасак *Examiner* журналистика сайты болуп саналат. Вебсайтка ылайык, *Examiner.com* - бул ички бардык жергиликтүү маалыматтардын булагы катары каралат (*Examiner.com*) (Hughe, 2011: 30).

Жарандык журналистиканын тарыхый өнүгүүсүн талдоо журналистиканын бул формасы убакыттын өтүшү менен кандай эволюцияланганын жана анын эволюциясына кандай окуялар, технологиялык өзгөрүүлөр жана коомдук кыймылдар таасир эткенин

түшүнүүгө мүмкүндүк берет. Жарандык журналистиканын тарыхый өнүгүүсүндөгү негизги этаптарга жана окуяларга төмөнкүдөй баяндама бар:

1. Жарандык журналистиканын алгачкы формалары (18-19-кылым): Европада агартуучулук жана буржуазиялык революциялар мезгилинде жарандык журналистика жарала баштайт. Коомдук пикирге таасир этүү, саясий жана коомдук кыймылдарды колдоо үчүн ар кандай басылмалар, брошюралар активдүү таркатылган.

2. Басма сөз жарандык журналистиканын куралы катары (19-кылым): 19-кылымда басма сөз жарандык журналистиканын негизги куралына айланган. Граждандык укуктар жана эркиндиктер үчүн күрөштү, анын ичинде кулчулукту, аялдардын укуктарын жана эмгек шарттарын жоюу учун ку ар түрдүү газеталар жана журналдар маанилүү роль ойногон.

3. Массалык басма мезгили (20-кылым): 20-кылымда полиграфиялык технологиянын өнүгүшү жана массалык коммуникациянын кеңейиши менен жарандык журналистика жалпы коомчулукка жеткиликтүү болуп калды. Бул жолу саясий кыймылдардын жана жарандык укуктарды коргоо уюмдарынын өсүшү менен да өзгөчөлөндү, бул жарандык журналистика тармагындагы активдүүлүктүн өсүшүнө өбөлгө түздү.

4. Санариптик жана интернет доору (20-кылымдын аягынан): Интернеттин жана санариптик технологиялардын пайда болушу менен жарандык журналистика олуттуу өзгөрүүлөргө дуушар болду. Социалдык тармактар, блогдор жана онлайн платформалар ой-пикир айтуунун, маалымат таратуунун жана коомдук кыймылдарды уюштуруунун жаңы инструменттерине айланды.

5. Учурдагы тенденциялар жана чакырыктар: Учурда жарандык журналистика фейк жаңылыктардын таралышы, интернет цензурасы жана журналисттердин коопсуздугуна коркунуч туудурган ар кандай кыйынчылыктарга туш болууда. Бирок, ал мамлекеттик бийликтин ачыктыгын камсыз кылуунун, жарандардын укуктарын коргоонун жана демократиялык процесстерди колдоонун маанилүү куралы бойдон калууда.

Жарандык журналистика: концепциясы, багыттары, предметтери

21-кылым медиа чөйрөдө олуттуу техникалык жана технологиялык жаңыланууларга ошондой эле «журналист» кесибинин маңызын кайра карап чыгуу үчүн өзгөрүүлөр болгону талашсыз. Бүгүнкү күндө журналистика өзүнүн миссиясын жана функцияларын конкреттүү тажрыйбаларынын деңгээлинде өзгөрүп жатат деген пикир да бар. Биринчиден, “Сколково” бизнес мектебинин жана агенттиктин изилдөөсүнүн жыйынтыгы боюнча бул кесип жоголуу коркунучунда турган тизмеде. Анын ордуна (мисалы, замандын духу менен аталган “медиа коммуникатор”, “семантикалык талаа продюсери”, “медиа полициясы”, “инфостилист”, “контент агрегаторлорунун редактору”, “мамлекеттик органдар менен байланыш платформасынын модератору” сыяктуу жаңы кесиптер пайда болот. Калыстык үчүн айта кетчү нерсе, бул изилдөөнүн авторлору журналистиканын укугун толук танбайт. Башкача айтканда журналистика келечекте болушун белгилеп, «профессионал журналисттер чоң чыгармачылык таланттарды талап кылган мисалы, автордук публицистика форматтары

иштей берет деп белгилейт (Маслов, 2021: 486). Экинчиден, “жарандык журналистика” термини активдүү жана толугу менен колдонулат.

Дзялошинскийдин айтуусуна таянсак жарандык журналистика бийликке жана саясатчыларга таасирин тийгизет, ал эми саясатчылар жарандардын чыныгы кызыкчылыктарын үйрөнүшөт деп баалайт. Буга ылайык изилдөөчү журналисттин кесиптик ишмердүүлүгүнүн үч парадигмасын сунуштайт: (1) “таасир” журналистикасы (контролдун негизинде, журналист аудиториядан жогору турат, (2) “маалымат берүү” журналистикасы (маалыматтык кызмат көрсөтүүнүн негизинде журналист өз аудиториясына жакын болгону, (3) “жарандык журналистика” (шериктештиктин негизинде журналист аудиториянын ичинде анын көйгөйлөр менен бирге болот) (Маслов, 2021: 486). Ушундай эле көз карашты жарандык журналистика сөздүктөрүнөн да табууга болот жана ал жарандык артыкчылык принцибин кызыкчылыктарын баалуулуктарын ишке ашырган коомдук журналистиканын синоними катары чечмеленет (Маслов, 2021: 486).

Жарандык журналистиканын негизги теорияларын жана концепцияларын карап чыгуу бул тармактын негиздерин жакшыраак түшүнүүгө жана изилдөөнүн негизги багыттарын аныктоого жардам берет. Бул жерде кээ бир негизги теориялар жана түшүнүктөр бар.

1. Терең демократия модели: (Deep Democracy): Америкалык журналист Жеймс Карролл жана анын кесиптештери тарабынан сунушталган бул концепция демократияны өнүктүрүүдө жана колдоодо жарандык журналистиканын маанилүүлүгүн баса белгилейт. Ал жарандардын коомдук күн тартибин түзүүгө жана адатта салттуу маалымат каражаттары көңүл бурбаган маселелерди чагылдырууга катышуусун кубаттайт.
2. Төртүнчү бийлик модели: (Fourth Estate). Бул термин аткаруу, мыйзам чыгаруу жана сот бутактарынан тышкары бийликти кошумча текшерүү катары журналистиканын ролун билдирет. Жарандык журналистика мамлекеттик органдардын жана коомдук институттардын ачыктыгын жана отчеттуулугун камсыз кылуучу төртүнчү бийликтин негизги куралы болуп эсептелет.
3. Коомдук кызыкчылык модели: (Public Interest) Бул теорияга ылайык, журналистиканын негизги максаты коомдук кызыкчылык жана жыргалчылык үчүн кызмат кылуу болуп саналат. Жарандык журналистика көбүнчө маалыматка жетүүнү камсыз кылуунун, жарандардын укуктарын коргоонун, коррупциянын жана мыйзамдуулуктун бузулушунун бетин ачуунун маанилүүлүгүн баса белгилейт.
4. Социалдык конструктивизм модели: (Social Constructivism) Бул теория боюнча жаңылыктар жана маалымат социалдык контекстте түзүлүп, коомдун кызыкчылыктарына жана баалуулуктарына көз каранды. Жарандык журналистика окуяларга ар кандай көз караштарды жана интерпретацияларды ачууга, диалогго жана түшүнүүгө көмөктөшөт.
5. Платформа теориясы: (Platform Theory) Бул теория маалыматка жетүүнү жана пикир алмашууну жеңилдетүүдөгү социалдык тармактар жана онлайн форумдар сыяктуу технологиялык платформалардын ролуна көңүл бурат. Жарандык журналистика бул теориянын алкагында жарандарды жаңылыктарды түзүүгө жана актуалдуу маселелерди талкуулоого тартуу үчүн платформаларды активдүү колдонот.

Кыйынчылыктарга карабастан, жарандардын коомдук маселелерге кызыгуусу, коомдук кыймылдардын активдешүүсү жана көз карандысыз журналисттик изилдөө долбоорлорунун өсүшү сыяктуу кээ бир позитивдүү тенденциялар да бар. Жарандык журналистикадагы учурдагы чакырыктарга жана тенденцияларга баа берүү бизге бүгүнкү медиа чөйрөсүнүн татаалдыгын түшүнүүгө жана демократиялык баалуулуктарды коргоонун жана коомчулукту маалымдоонун маанилүү куралы болгон журналистиканын бул формасын бекемдөө боюнча стратегияларды иштеп чыгууга мүмкүндүк берет. Изилдөө ыкмаларынын сүрөттөлүшү (мисалы, контентти талдоо, сурамжылоо, интервью ж.б.) Жарандык журналистика боюнча изилдөөлөрдү жүргүзүүдө ар кандай изилдөө ыкмалары, анын ичинде төмөнкүлөр колдонулушу мүмкүн:

1. Контенттик анализ: Бул ыкма жарандык журналисттер тарабынан же алар жөнүндө түзүлгөн тексттерди, сүрөттөрдү, видеолорду же башка мазмунду талдоону камтыйт. Мазмун талдоо жарандык журналистикага байланышкан темаларды, тенденцияларды, практикаларды жана этикалык маселелерди түшүнүүгө жардам берет.

2. Сурамжылоолор жана анкеталар: Жарандардын же журналисттердин арасында сурамжылоолорду өткөрүү алардын жарандык журналистикага карата көз караштарын, ишенимдерин, практикаларын жана күтүүлөрүн аныктоого жардам берет. Бул талдоо менен сапаттык жана сандык маалыматтарды алууга мүмкүндүк берет.

3. Интервью: Журналисттер, активисттер, саясатчылар же жөнөкөй жарандар менен структураланган же структураланбаган интервьюларды өткөрүү алардын жарандык журналистика жаатындагы көз караштарын, тажрыйбасын жана тажрыйбасын түшүнүүгө жардам берет. Ошондой эле алар туш болгон негизги маселелерди жана кыйынчылыктарды аныктоого жардам берет.

4. Байкоо жана катышуу: Жарандык журналистиканын практикасына реалдуу убакытта байкоо жүргүзүү же жарандык журналистиканын иш-чараларына жана демилгелерине катышуу журналистиканын бул формасы менен байланышкан процесстерди, стратегияларды жана маселелерди түшүнүүгө жол болот.

5. Документтик талдоо: Мыйзамдар, программалык документтер, жоболор же отчеттор сыяктуу документтерди экспертизалоо жарандык журналистика иш алып барган контексти жана шарттарды түшүнүүгө, ошондой эле укуктук же саясий чектөөлөрдү аныктоого болоруна жардам берет.

6. Окуяны изилдөө: Жарандык журналистика тармагындагы конкреттүү учурларды же окуяларды изилдөө конкреттүү контексттерде журналистиканын бул формасы менен байланышкан мүнөздөмөлөрдү, кыйынчылыктарды жана көйгөйлөрдү табууга көмөк болот.

Civic жана citizen журналистиканын айырмачылыгы

Белгилүү орус изилдөөчүсү И.М. Дзялошинский “Маданият, публицистика, толеранттуулук” (маалымат каражаттарынын калыптанышындагы ролу жөнүндө)

макаласында заманбап журналистиканын үч түрү жөнүндө сөз кылган: Биринчи түрү - башкаруу журналистикасы. Мындагы журналисттердин негизи милдетти маалымат каражаттары аркылуу адамдардын аң-сезимди көзөмөлдөө жана жүрүм-турумуна көз салуу. Экинчи түрү ийгилик журналистикасы болуп саналат. Мында журналисттин башкы милдети адамдардын аң-сезимин башкаруу эмес, маалыматты ийгиликтүү сатуу. Менин басылмамдагы маалыматтар канчалык көп сатып алынса, ошончолук көз карашта мен туура кылып жатам деп эсептейт. Бул базар журналистикасы, маалыматты аудиториясы так аныкталган белгилүү бир түрүнө кызмат көрсөтөт. Журналистиканын үчүнчү түрү шериктештик, кызматташуу, өнөктөштүк журналистикасы. Бул журналистиканын башкы максатына жардам берүү милдетин койгон (Маслов, 2021: 486).

Мында негизги нерсе басылып чыккан тираж же маалыматтын таасири эмес, журналист менен окурмандардын ортосунда өз ара түшүнүшүү болгон. И.М. Дзялошинский “civic journalism” терминин “жарандык журналистика” деп которууну сунуштайт (ата мекендик практикада «жарандык журналистика» түшүнүгү батыштагы чөйрөдө citizen journalism деп аталат). Теоретик мындай деп түшүндүрөт: “Бул (public journalism) коомдук журналистика же коммунитардык (community journalism), рефлексивдүү долбоор, биргелешкен журналистика (participatory journalism) деп аталат. Мындай эки карама-каршы чечмелөө тарыхта англис тилинин практикасында эки түшүнүк бар: “citizen journalism” жана “civic journalism” экөө тең жарандык журналистика деп которулган. Бирок, кесиптик жөнүндө сөз болуп жаткан ЖМКда аудитория үчүн маанилүү болгон маселелерди талкуулоодо аянтча түзгөн журналисттердин ишмердүүлүгү маселелерди талкуулап, ушул талкуулардын алкагында өздөрүнүн жарандык позициясын билдиришет (Маслов, 2021: 486.6).

Орус тили англис тилиндеги эки термин “жарандык журналистиканын” аныктамасынын астында айкалыштыруу менен ырайымсыз тамашага айланган. Демек, биз жарандык журналистиканын кайсы түрү жөнүндө сөз болуп жатканын так түшүнүү үчүн контексти түшүнүшүбүз керек.

Civic journalism – окурмандардын жарандык активдүүлүгүн өнүктүрүүгө багытталган кесипкөй журналистика. Маңызы коомдук же саясий чөйрөдө байкоочу же курмандык болбоого, массалык маалымат каражаттары аркылуу талкуу аянтчасын түзүүгө жана ага катышуу үчүн чакырыкта турат.

Citizen journalism – бул жөнөкөй жарандардын маалыматтык күн тартибин түзүүгө катышуусу. Биз “Араб жазы”, орусиялык жана украиналык нааразылык акцияларында жана көптөгөн табигый кырсыктарда мындай активдүүлүктүн жаралып жатканын байкадык.

Заманбап дүйнөдө бул тууралуу социалдык тармакта кабарлаган окуянын күбөсү, анын басылма беттеринде билдирген жаңылыктары журналисттен кем эмес роль ойнойт. Майрам болобу, кырсык болобу, митинг болобу же карнавал болобу, дээрлик эч бир иш-чара смартфондору бар “жарандык журналисттердин” – катышуусуз өтпөйт.¹

¹ <https://medium.com/> (алынган датасы: 15.04.2024).

Интернеттин жана жаңы технологиялардын пайда болушу байланыш формаларына чоң таасирин тийгизди. Акыркы заманбап маалыматтык коомдо жарандык журналистика чечүүчү роль ойнойт. Журналистиканын салттуу эмес формаларынын маңызын, потенциалын жана таасир чөйрөсүн түшүнүү жана талдоо үчүн “civic journalism” жана “citizen journalism” терминдеринин аныктамаларын изилдөө зарыл. Маалымат чогулткан адамдар жана аны жайылткан адамдарды жарандык журналисттер деп эсептесе болот. Жарандык журналисттердин Улуттук ассоциациясы тарабынан киргизилген эки сөз айкашына таянсак: кокусунан журналист жана жарандык журналист болуп саналат. Кокус журналист кандайдыр бир окуяларга күбө болгон адам жана маалыматтарды анын ичинде социалдык медиа платформаларына сүрөттөр жана видеолорду тараткан адамдар. Алар өз алдынча иликтөө боюнча иш-аракеттерди кылып, кандайдыр бир маселеге тынчсыздануусун билдирип тургандыгы үчүн жарандык журналисттер деп эсептелет (Gevorgyan, 2022: 108-109). Көбүнчө өзүн жарандык журналистика (citizen journalism) салттуу маалымат каражаттарынан айырмаланып медиа-ресурстар көрсөтүлгөн каражаттарынан түзүлөт. “Жарандык журналистиканын” (civic journalism) жана (citizen journalism) “жарандык журналистиканын” өзгөчөлүктөрүн жалпылап, таблица түрүндө берүүгө болот.

Таблица 1. Civic жана citizen журналистиканын негизги мүнөздөмөлөрү

Параметрлер	Civic journalism	Citizen journalism
Кесипкөй / профессионалдуу эмес сфера	Массалык маалымат каражаттарында кесиптик ишмердүүлүктө журналисттер кызматкер катары	Демилге тууралуу маалымат профессионал эмес адамдардын ишмердүүлүгү
Мүнөздүү иш-чаралар	Аудитория менен иштөө, өнүктүрүү социалдык диалог жана граждандык өзүн-өзү түшүнүү, угуучулардын, өкүлдөрүн активдүүлүгүн жогорулатуу	Өзүн-өзү көрсөтүү, көңүл ачуу, маалымат берүү, фактылар жана окуялар боюнча пикирлер, онлайн коомчулуктарды түзүү
Маалымат бөлүштүрүү каналдары	Расмий катталган массалык маалымат каражаттары	СМО, биринчи кезекте, деп аталган "коомдук медиа"
Иштин предмети	Көрүүчүлөр булак гана эмес маалымат жана анын адресаты, ошондой эле өнөктөш. Аудиториясын тармак колдонуучулары менен чектелген Интернет	Аудитория - маалымат пикир алуу менен кайтарым байланыш жүргүзөт. Аудитория тармак колдонуучулары менен чектелген
Авторлордун ролу	Автор байланыш жараянында рол ойногон, аудиториянын ичиндеги көйгөйлөрүн чечүүдө катышкан шериктеш адам.	Автор салттуу медиадагы тиешелүү материалдарды жеткирүүчү болуп саналат
Маалыматтын шенимдүүлүгү	Жогорку	Мүмкүн болгон диапазон бийиктен төмөн
Кесиптик этикадагы шайкештик	Сөзсүз	Керек эмес, анткени кесиптик ишмердүүлүгүнө тиешеси жок
Материалдарды жарыялоодогу жоопкерчилик	Жогорку мыйзамдарга ылайык	Иш жүзүндө такталган эмес.

Жарандык журналистика сөзсүз болот деп ырастоого жетиштүү негиздер бар. Бирок ал профессионалдык журналистиканын өнүгүшүнө түрткү болсо да, ага алып келе албайт же болбосо альтернатива боло албайт (Маслов, 2021: 487.6).

Жарандык журналистика – окурмандардын жарандык активдүүлүгүн өнүктүрүүгө багытталган кесипкөй журналистика. Маңызы коомдук же саясий чөйрөдө байкоочу же курмандык болбоого, жалпыга маалымдоо каражаттары аркылуу талкуу аянтчасын түзүп, ага катышууга чакырыкта турат.

Блог жана жарандык журналистика

Интернеттин пайда болуусу менен жарандык журналистика жалпыга жеткиликтүү болуп калды. Маалыматты жарыялоо жана бөлүшүү мурдагыдан оңой, ыкчам болуп, айрыкча блогдорду жана социалдык тармактарды алдыга жылдыруу бир топ жеңилдеди. Айтор, кээ бир авторлор журналистиканы блог жүргүзүү деп эсептешет, ал эми башка эксперттер бул пикирге макул эмес. Бирок 21-кылымда блог, социалдык тармак, маалымат, пикир, сезимдерин, ойлорун, ар кандай мазмунда башкалар менен бөлүшүү үчүн көрүнүктүү аянтчалардын бири болуп калды (Licitar, 2018: 6).

Блогосфера бул блогдордун жыйындысы жана бай маалымат аянтчасы. Блогерлерди көбүнчө ММКлар менен бирдей деңгээлде жайгаштырышат. Бирок, бул мамиле толугу менен туура эмес, себеби, журналисттик ишмердүүлүк массалык маалымат каражаттарынын жардамы менен ишке ашса, (ММК), ал эми блогдошуу массалык коммуникация каражаты болуп саналат (SMC). “Блоггинг” түшүнүгүн тар мааниде чечмелесе болот, андан кийин блогдошуу деп түшүнүлөт. Кеңири мааниде блоггинг бул блог жүргүзгөн автордун иш-аракеттеринин жыйындысы. Ал фактыларга, темаларга, инсандарга карата өз пикирин билдирүү жана бул пикирге аудиториясындагы адамдарды катышууга тартуу, блогосферанын катышуучуларынын көңүлү өзүнө бурдуруу максаты турат. Блогтердин кеңири чечмелөөсүнө таянсак, өзүнүн күнүмдүк иш-аракетин гана жүргүзбөстөн, колдонуучунун мазмунуна комментарий берет, жаңылыктар ленталары менен иштейт, рейтингдерин көзөмөлдөп, окурмандардын санын кеңейтүү боюнча ар кандай чараларды көрөт. Бул санариптик дүйнөдө онлайн режиминде колдонуу салттуу медиада кеңири таралганы анык. Социалдык медиада блогдор жана посттор сыяктуу маалымат булактары практика жүзүндө кеңири тарап калды. Айрыкча жарандык журналисттер же күбөлөр тарткан видеолор башкы орунга ээ (Yagodin, 2014: 85).

Негизги медиа жана блог журналистикасынын ортосундагы байланышты сүрөттөп турган учурду "блогизация" деп аташкан. Коммуникативдик ишмердүүлүктүн бир түрү болгон блогдошуу башкалар менен өз ара аракеттенген түрлөрү, анын ичинде журналистикада кирет. Негизи, блогдошуу бул “колдоп турууга багытталган иш интернетте өзүнүн өкүлчүлүгү» жана блогдошуу башка адамдар өздөрүнүн кызыкчылыктары, иш-аракеттери аркылуу жөн гана өз оюн билдиришет. Типтүү мисал Михаил Нефедовдун блогу «neMikhail»² (А.С.Маслов 488.6).

² <https://nemikhail.livejournal.com> (алынган датасы: 30.04.2024).

Жарандык журналистиканын коом ичиндеги орду

Акыркы учурда маалымат коммуникация технологиялары чөйрөсүндөгү революциянын себебинен коомдук тармактарга кызыгуу кайра пайда болду. Бир нече жыл мурда, интернет өз колдонуучуларын маалымат менен камсыз кылууну максат кылган булак деп эсептелген, бирок бүгүнкү күндө интернет менен анын колдонуучуларынын ортосундагы мамиле Web 2.0 куралдарынан улам өзгөрдү. Учурда адамдар интернет аркылуу гана маалымат алышпастан, ошондой эле өз пикирлерин билдирип, жаңылыктар бөлүшүшөт. Муну айтууга кээ бир далилдер бар. Социалдык медиа саясий турмушта болуп жаткан жана коомдогу окуялардын негизинде жарандарга түз же кыйыр түрдө активдүү катышуучу болууга мүмкүнчүлүк берет (Gevorgyan, 2022: 107).

Ондогон жылдар бою гезиттер кабар дүйнөсүндө падыша болгон. Радио жана андан кийин телекөрсөтүү атактуу болуп, гезиттер маалымат каражаттарында белгиленген оюнчу бойдон калды. Бирок жыйырманчы кылымдын аягында интернет келгенден соң маалымат каражаттары түбөлүккө өзгөрдү. Интернет салттуу басма сөз каражаттарында ыңгайлуулук жана тездикти киргизди. Ошентип, “онлайн журналистика” өсүп, адамдар жаңы технологияны кабыл ала баштады. Интернеттеги жарандык журналистика кыймылы 1990-жылдардын аягында блогдордон башталган. Куинн жана Лэмбл блогду “жазуулар жазылган веб-сайттын бир түрү же болбосо журналды же күндөлүктү жаңырткандай эле жайгаштырылган” деген терминди ойлоп тапкан. 1997-жылы чалгындоочу программист Джорн Баргер өзүнүн веб-сайттын сүрөттөп жатканда, www.robotwisdom.com “веблог” катары блогдорго көп көңүл бурулган эмес. Биринчилерден блогдорду түшүргөн негизги окуя 2002-жылы Трент Лотт окуясы болгон. 2002-жылы декабрда, көпчүлүктүн лидери сенатор Трент Лотт, Р-Тенн расисттик комментарийлер боюнча айыптоолор жазылган блогду баштаган (Quinn and Lamb, 2008: 30).

Бир жылдан кийин блогдор журналистиканын таасирдүүлүгүн жогорлатууга бир кадам жакындатты. Багдаддын чет жакасында жашаган 29 жаштагы архитектор Салам аль-Жанбаби Ирак согушунун шаар четиндеги таасирин чагылдыруу үчүн “Salam Pax” аттуу блог ачкан. (Quinn and Lamb, 2008: 30). Бул блог дүйнө жүзү боюнча таанылып, жарандык журналистика катары чоң аудиторияга кире алды. Салам Пакс “Salam Pax” кабарлоодогу жаңы моданын башталышы болуп, кийинки жылдарда бир эле типтеги кабар-репортаждын арбын саны жана блогдор пайда болушуна өбөлгө түздү. Көпчүлүк башында блоггерлик кыймыл кайда баратканын билишкен эмес, бирок медиага чоң таасирин тийгизет деп ойлошкон. Мисалы, 2001-жылы жарыяланган онлайн журналистикага сереп салуу макаласында, улук редактор J.D. Lasica мындай деп жазган: Мунун баары кайда баратканын эч ким билбесе да, менин оюмча, блог жүргүзүү жеке веб-трансляция революциясынын нөлдүк негизин билдирет. Веб-блогдошуу журналистиканын жаңы күчтүү формасын жаратат, анткени миллиондогон колдонуучулар, айрыкча жаштар коммунист, репортер, аналитик, талдоочу жана басмакананын жетекчиси катары, жеке телерадиоберүү тармактарында да ишин жүргүзөт. Журналистика тармагына көңүл бургандар блог жүргүзүүнү жарандык журналисттер үчүн каражат катары сунушташат (Hughes, 2011: 20).

Жарандык журналистика салттуу маалымат каражаттарында маалымат берүү менен анын мазмунун кеңейтет. Башкача айтканда, жарандык журналистика кээде негизги маалымат каражаттары көз жаздымда калган темаларды камтыйт (Riaz, 2011: 109). Ошондой эле жарандык журналистиканын эволюциясы чоң медиа уюмдардын жаңылыктарга болгон монополиясын жоготкондугундугун белгилейт. Интернет жана коомдук медиа менен маалымат бөлүшүү эч качан оңой болгон эмес, ошондой эле сураган маалыматты айрым учурда жашырууда керек болот. Жарандык журналистика маалымат каражаттарыны плюрализмге өбөлгө түзөт жана жарандар кандайдыр бир маалыматты жашырып же өздөрү күбө болгон башынан өткөргөн жаңылыктарды болгондой таратат (Riaz, 2011: 114).

Жарандык журналистика коомду демократиялаштырууга салым кошот. Riaz (2011: 114) мындай деди: “Коомдук аренада көбүрөөк добуштар дагы жандуу демократияны кошо алат”. Жарандык журналистика өлкөлөрдө кеңири таралган бардык тиешелүү маалыматтар цензуранан саясий системада, демократияны жактаган чындык. Риаздын айтымында (2011: 115), жарандык жана башка көз карандысыз маалымат каражаттары адамдарды гана эмес, ар кандай көйгөйлөрдү жана өкмөттүн иш-аракеттерин ачык-айкын сын көз менен маалымдайт (Licitar, 2018: 8).

Жарандык журналистика жарандарга ар түрдүү маалыматтарга, түрдүү көз караштарга жана альтернативдүү маалымат булактарына жетүүнү камсыз кылуу менен коомдук пикирге олуттуу таасирин тийгизет. Ошондой эле коомдун басуу жолуна да салымы чоң:

1. Ар түрдүү маалыматтарды берүү: Жарандык журналистика көбүнчө салттуу маалымат каражаттарында тийиштүү түрдө чагылдырылбаган темаларды жана маселелерди камтыйт. Кошумча фактыларды, талдоолорду жана көз караштарды берүү менен журналисттер маселенин кайсы аспектиси коомчулуктун көңүлүн бурушуна таасир эте алышат.

2. Жашыруун маселелерди жана мыйзам бузууларды ачуу: Жарандык журналистика көбүнчө коррупция, адам укуктарынын бузулушу, экологиялык көйгөйлөр ж.б. сыяктуу жашыруун маселелерди жана кыянаттыктарды ачыкка чыгаруу менен алектенет. Бул коомчулуктун көңүлүн башка учурларда байкалбай калышы мүмкүн болгон маселелерге бурууга жардам берет.

3. Коомдук диалогду стимулдаштыруу: Жарандык журналисттер маселелер боюнча ар кандай көз караштарды сунуштоо жана коомдук талкууну стимулдаштыруу аркылуу коомдук диалогду жаратат. Бул коомдук пикирди калыптандырууга жардам берет жана компромисстерди жана чечимдерди табууга жардам берет.

4. Коомдук кыймылдарды жана демилгелерди колдоо: Жарандык журналистика коомдук кыймылдарды, аракеттерди жана демилгелерди активдүү колдойт, бул коомдук пикирди белгилүү бир маселелердин же себептердин тегерегинде мобилизациялоого жардам берет.

5. Бийликке жана мамлекеттик мекемелерге мониторинг жүргүзүү: Жарандык журналистиканын журналисттери бийликтин жана мамлекеттик институттардын ишмердүүлүгүнө мониторинг жүргүзөт, бул алардын ишинин ачык-айкындуулугун, жоопкерчилигин жана натыйжалуулугун камсыз кылат.

Корутунду

Жарандык журналистика журналистиканын кадимки аныктамаларына каршы чыккан жана медиа өндүрүүчүлөр менен аудиториянын ортосундагы мамилени кайра конфигурациялаган татаал жана көп кырдуу феномен катары пайда болду. Бул макалада талкууланган теориялык ыкмалар жарандык журналистиканы профессионалдык репортаждын формалдуу эмес алмаштыруусу катары гана түшүнүүгө болбостугун көрсөтүп турат; Тескерисинче, ал кеңири коммуникация системасынын алкагында катышуунун, сүйлөшүүлөрдүн жана кайра аныктоонун динамикалык процессин билдирет. Анын өсүшү маалымат агымын калыптандырууда колдонуучу тарабынан түзүлгөн мазмундун, тармактык коомчулуктун жана санариптик платформалардын маанилүүлүгүн көрсөтүп турат. Ошол эле учурда, ал кесипкөй эмес отчеттуулуктун сапаты, ишенимдүүлүгү жана жоопкерчилиги жөнүндө сын талаш-тартыштарды баса белгилейт.

Теориялык көз караштан алганда, жарандык журналистика үзгүлтүксүздүктү да, үзгүлтүктөрдү да камтыйт: ал жарандык активдүүлүктүн көптөн бери келе жаткан салттарына таянат, ошол эле учурда борбордон ажыратылган медиа өндүрүшүнүн жаңы ыкмаларын киргизет. Журналистика менен активдүүлүктүн, репортаж менен пикирдин ортосундагы чекти жоюу менен жарандык журналистика коомдук чөйрөнүн чектерин кеңейтет жана медиа практикасына жеткиликтүүлүктү демократиялаштырат. Ошентсе да, бул демократиялаштыруу жаңы тобокелдиктер менен коштолот, анын ичинде туура эмес маалыматтын таралышы жана журналисттик стандарттардын бузулушу.

Жарандык журналистиканы изилдөө тең салмактуу теориялык көз карашты талап кылат, анын инклюзивдүүлүктү, диалогду жана медиа плюрализмди өнүктүрүү потенциалын таанып, ошону менен бирге анын чектөөлөрүн жана алсыз жактарын моюнга алуу. Медиа пейзаждар өнүгүп жаткандыктан, жарандык журналистика өзүнчө эмес, санариптештирүү, катышуу маданияты жана аудиториянын жүрүм-турумунун өзгөрүшү менен шартталган чоң өзгөрүүлөрдүн бир бөлүгү катары талданышы керек. Бул жагынан алганда, жарандык журналистиканы коммуникациянын теориясы менен практикасындагы үзгүлтүксүз жылыштардын өнүмү жана кыймылдаткычы катары эң жакшы түшүнүшөт.

Колдонулган адабияттар

1. Торгашев, Алексей, «Каждый гражданин – репортёр» (южнокорейский сайт гражданской журналистики OhmyNews)
2. Маслов, А.С. (2021) Профессиональная журналистика, гражданская журналистика и блогерство к вопросу о разграничении понятий [https://doi.org/10.34680/2411-7951.2021.4\(37\).486-491](https://doi.org/10.34680/2411-7951.2021.4(37).486-491)
3. Дзялошинский И.М. Журналистика соучастия. Как сделать СМИ полезными людям. – М., Престиж, 2006. – 104 с.
4. Трофимова, И.А. (2020). Гражданская журналистика России новейшего времени и ее место в структуре медиаполя. *Znak: problemnoe pole mediaobrazovaniya*. 2020. № 4 (38) УДК 070 DOI: 10.24411/2070-0695-2020-10419
5. “About (OhMyNews).” OhMyNews.com. OhMyNews. n.d. Web. 1 Oct. 2010

6. Gevorgyan, Greta, (2022). Civic journalism as a phenomenon of digital civilization. *Journal of Political Science: Bulletin of Yerevan University*, Vol. 1(2), pp.106-120. DOI: 10.46991/JOPS/2022.1.1.106.
7. Licitar, Jasna, (2018) Citizen journalism *University of Zagreb Croatian Studies Communication Sciences*, Examiner. Examiner.com. Examiner, n.d. Web. 14 Dec. 2010.
8. [Riaz, S., Anwar Pasha, S. \(2011\) "Role of citizen journalism in strengthening societies." FWU Journal of Social Sciences 5\(1\) p. 88-103.](#)
9. Quinn, Stephen, and Stephen Lambie. Online Newsgathering: Research and Reporting for Journalism. Amsterdam: Focal Press, 2008. Print.
10. Hughes, Wally, (2011) Citizen Journalism: Historical Roots and Contemporary Challenges, *Western Kentucky University*.
11. Walters, Kendle. (2011). "Comparative and critical analysis: The roles of civic and traditional journalism." UNLV Theses, Dissertations, Professional Papers, and Capstones. 1377. <http://doi.org/10.34917/3275266>.

Открытый журнал евразийских исследований, 2025, 1(1), сс. 47-62

doi: 10.65469/ejournal.2025.1.7

eijournal.ilimbilim.kg

ЖУРНАЛИСТИКА жана PR / ЖУРНАЛИСТИКА и PR / JOURNALISM and PR
УДК

ПОНИМАНИЕ ГРАЖДАНСКОЙ ЖУРНАЛИСТИКИ: КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ ОСНОВА

Камалидинова Арууке Санжаровна

магистрант, Трабзонский университет, Турция, kamalovaaruuke70@gmail.com

Аннотация

Гражданская журналистика стала значимым явлением в современных медиасистемах, переосмысливая традиционные границы между профессиональной журналистикой и участием аудитории. В данной статье представлено теоретическое исследование гражданской журналистики, в котором рассматриваются её определения, концептуальные основы и место в медиа- и коммуникационных исследованиях. Опираясь на такие ключевые аспекты, как культура участия, сетевая коммуникация и теория альтернативных медиа, в статье рассматривается, как гражданская журналистика бросает вызов устоявшимся представлениям об авторитете, достоверности и контроле над ситуацией. В то же время поднимаются важные вопросы, касающиеся этики, верификации и устойчивости в цифровой среде. Вместо того чтобы сосредотачиваться на эмпирических примерах, данное исследование направлено на уточнение концептуального охвата гражданской журналистики и её влияния на понимание трансформации медиа. Анализ подчёркивает её двойную роль: как демократизирующей силы, так и источника дестабилизации в меняющемся медиaprостранстве.

Ключевые слова: гражданская журналистика, средства массовой информации, теория коммуникации, цифровая коммуникация

ЖУРНАЛИСТИКА жана PR / ЖУРНАЛИСТИКА и PR / JOURNALISM and PR
УДК

UNDERSTANDING CITIZEN JOURNALISM: A CONCEPTUAL FRAMEWORK

Kamalidinova Aruuke Sanzharovna

Master's Student, Trabzon University, Turkey, kamalovaaruuke70@gmail.com

Abstract

Citizen journalism has emerged as a significant phenomenon in contemporary media systems, reshaping traditional boundaries between professional reporting and audience participation. This article provides a theoretical exploration of citizen journalism, examining its definitions, conceptual foundations, and place within media and communication studies. Drawing on key perspectives such as participatory culture, networked communication, and alternative media theory, the discussion highlights how citizen journalism challenges established notions of authority, credibility, and gatekeeping. At the same time, it raises critical questions regarding ethics, verification, and sustainability in the digital environment. Rather than focusing on empirical cases, this study aims to clarify the conceptual scope of citizen journalism and its implications for understanding media transformations. The analysis underscores its dual role as both a democratizing force and a source of disruption in the evolving media landscape.

Keywords: citizen journalism, mass media, communication theory, digital communication